

Program: Klimat i Energia

Analizy i Opinie CSM

w cyklu:

„Zmiany klimatu: wyzwania dla gospodarki”

Nr 9(marzec)/2010

„Klimat i energia w nowej strategii EU 2020”

Honorata Nyga - Łukaszewska

Postępujące zmiany klimatyczne mają wpływ na politykę, gospodarkę i na codzienne życie Polaków. Stanowią one globalne wyzwanie nie tylko dla polityków, ale dla całych społeczności, jak również dla każdego z nas.

Mając na uwadze złożoność problemów związanych ze zmianami klimatu, dostrzegamy pilną potrzebę debaty publicznej angażującej szerokie spektrum partnerów, w tym przedstawicieli świata polityki, nauki, środowisk biznesowych, administracji publicznej oraz organizacji pozarządowych.

Wierzymy, że szanse i zagrożenia związane ze zmianami klimatu powinny być odzwierciedlone w priorytetowych założeniach polskiej polityki wewnętrznej i zewnętrznej oraz na forum Unii Europejskiej i ONZ.

Widzimy potrzebę działań, szczególnie ze strony instytucji szeroko rozumianego społeczeństwa obywatelskiego, zmierzających do podniesienia świadomości społecznej w zakresie zmian klimatycznych oraz wynikających z nich konsekwencji dla Polski.

Klimat i energia w nowej strategii „EU 2020”

„Musimy stworzyć nowy model gospodarczy oparty na wiedzy, niskoemisyjnej gospodarce i wysokiej stopie zatrudnienia. Jest to walka wymagająca mobilizacji całej Europy” - Jose Manuel Barroso.

3 marca 2010 roku Komisja Europejska przedstawiła nową strategię „EU2020”. Ma ona zastąpić, przyjętą w 2000 roku, Strategię Lizbońską, która nie przyniosła oczekiwanych efektów. Większości jej celów, jak przeznaczanie 3 proc. PKB na badania i rozwój, nie udało się osiągnąć. Nowa strategia ma doprowadzić do ożywienia unijnej gospodarki po kryzysie gospodarczym. Przewodniczący Komisji Europejskiej - Jose Manuel Barroso, przekonuje, iż rozwój gospodarki europejskiej powinien opierać się na "inteligentnym, zielonym i korzystnym dla wszystkich obywateli" wzroście gospodarczym. Osiągnięcie tak wyznaczonych priorytetów ma nastąpić w drodze realizacji pięciu celów:

- wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75%;
- na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczać 3% PKB Unii;
- należy osiągnąć cele „20/20/20” w zakresie klimatu i energii;
- liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie;
- liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20 mln.

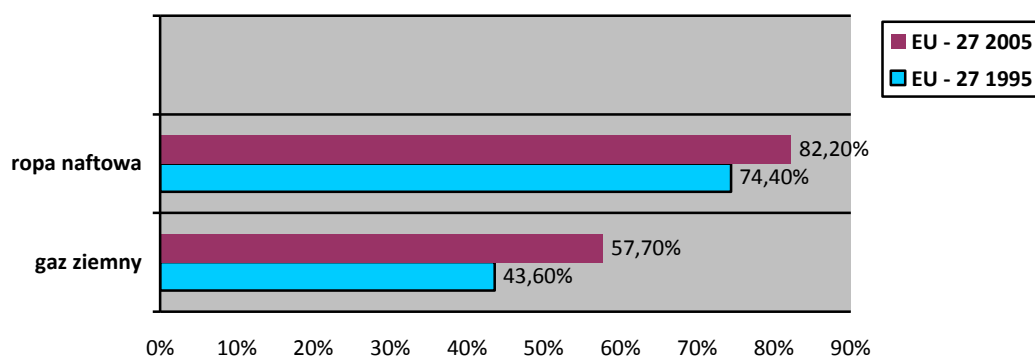
Celom towarzyszą tzw. inicjatywy przewodnie, które mają stanowić narzędzia realizacji priorytetów. W obszarze klimatu i energii zwrócono szczególną uwagę na efektywne wykorzystywanie zasobów, zwiększenie zużycia odnawialnych źródeł energii i propagowanie efektywności energetycznej. Celem tej inicjatywy przewodniej jest uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów i energii, zmniejszenie emisji dwutlenku węgla, zwiększanie konkurencyjności unijnej gospodarki i zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego.

Wsparcie zmian mających na celu rozwój gospodarki niskoemisyjnej, oszczędnie wykorzystującej zasoby mogłoby, w ocenie Komisji Europejskiej, może zmniejszyć w 2020 roku, wartość importu ropy naftowej i gazu o 60 mld Euro. Komisja Europejska wychodzi bowiem

z założenia, iż wyzwania związane ze zmianami klimatu i zasobami naturalnymi wymagają zdecydowanych działań. Wyzwania wiążą się z uzależnieniem krajów członkowskich Unii Europejskiej od paliw kopalnych, a nieefektywne wykorzystywanie surowców, naraża państwa członkowskie na szok cenowy, który zagraża bezpieczeństwu gospodarczemu i przyczynia się do negatywnych zmian klimatu. W 2005 roku, ponad 50% energii konsumowanej w krajach Unii Europejskiej, pochodziło z importu. Kraje wspólnoty są silnie uzależnione od zagranicznych dostaw ropy (82% zużycia) i gazu ziemnego (58% zużycia). W okresie 1995 – 2005 całkowita zależność w imporcie ropy i gazu krajów UE wzrosła o 9 p.p.

Wykres nr 1. Udział importowanej ropy naftowej/gazu ziemnego w zużyciu UE w latach 1995 - 2005.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

W dokumencie zaakcentowano również, iż wzrost liczby ludności świata z 6 mld do 9 mld, zwiększy presję na środowisko i zaostrzy światową konkurencję w dostępie do zasobów naturalnych. W „Strategii” docenia się fakt, iż dotychczas to UE była liderem w dziedzinie rozwiązań ekologicznych w zakresie technologii. Tymczasem, zarówno Chiny, jak i USA zwiększyły swoją konkurencyjność w tym obszarze.

Kolejnym priorytetem w zakresie zrównoważonego rozwoju, jaki wyznacza nowa strategia jest przeciwdziałanie zmianom klimatu. Wskazuje się przy tym na potrzebę szybszej niż dotychczas redukcji emisji gazów cieplarnianych, w szczególności przy wykorzystaniu nowych technologii.¹ Równie istotne jest wzmocnienie odporności systemów gospodarczych państw członkowskich na zagrożenia związane z klimatem

¹ W dokumencie wskazuje się na szczególną rolę wychwytywania i sekwestracji dwutlenku węgla.

i możliwości reagowania na nie.

Komisja dostrzega duży potencjał sektora elektroenergetycznego w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy. Szacuje, że osiągnięciu, na poziomie UE, 20 – procentowej produkcji energii z paliw odnawialnych, towarzyszyć będzie stworzenie około 600 000 miejsc pracy w UE. Gdyby dodać do tego 20 – procentowy cel dotyczący poprawy efektywności energetycznej, wówczas liczba nowych miejsc pracy mogłaby wzrosnąć do około 1 miliona.² Uniezależnienie wzrostu od energii i gospodarki od zewnętrznych dostaw paliw ma wzmocnić pozycję konkurencyjną Unii Europejskiej w świecie.

Tak zdefiniowanym celom mają służyć zróżnicowane działania na poziomie unijnym, jak i krajowym. Na szczęblu UE obejmują one m.in.:

- dokończenie budowy wspólnego rynku energii,
- wspieranie OZE na rynku wspólnotowym,
- opracowanie planów zmian strukturalnych i technologicznych w gospodarce, dzięki którym możliwe będzie przejście na tory niskoemisyjnego rozwoju,
- przygotowywanie planów na rzecz racjonalizacji zużycia energii, tak by propagować nowe wzory konsumpcji i produkcji.

Z kolei na poziomie krajowym, wymienia się głównie:

- stosowanie instrumentów rynkowych wymuszających zmiany w dotychczasowych wzorcach konsumpcji energii,
- budowę inteligentnej infrastruktury energetycznej wykorzystującej technologie ICT,
- stopniowe wycofywanie dotacji szkodliwych dla środowiska,
- propagowanie efektywności energetycznej poprzez stosowanie zarówno przepisów i norm, jak i instrumentów rynkowych (podatki, dotacje, zamówienia publiczne) oraz funduszy strukturalnych.

Kwestie klimatyczno – energetyczne pojawiły się również w innym projekcie przewodnim nowej strategii, jakim jest „Polityka przemysłowa w erze globalizacji”. Realizacji tego celu na poziomie UE ma sprzyjać opracowanie polityki przemysłowej wspierającej przejście sektorów wytwórczych na efektywniejsze wykorzystanie zasobów. Na poziomie

² Komunikat Komisja Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Bruksela, 3 marca 2010.

krajów, Komisja zwraca szczególną uwagę na rozwój ścisłej współpracy pomiędzy środowiskami biznesu, akademickim, pozarządowym i konsumenckim, która umożliwi identyfikację problemów i pomoże stworzyć w UE trwałe fundamenty zrównoważonego rozwoju.

Komisja Europejska chce dyscyplinować kraje UE w realizacji celów nowej strategii za pomocą regularnych raportów.³ Mają one być ogłaszane wiosną każdego roku. Jose Barroso i Herman van Rompuy zapowiedzieli, że przyjęcie nowej strategii, będzie priorytetem ich mandatu.

Strategia na szczycie UE 25 – 26 marca 2010

Nowa unijna strategia gospodarcza na najbliższą dekadę była omawiana pierwszego dnia szczytu przywódców państw i rządów, w czwartek 25 marca 2010 roku. Szef Komisji Europejskiej wyraził zadowolenie z poparcia, jakie strategia uzyskała wśród państw członkowskich. Podkreślił jednocześnie, iż szczyt należy zaliczyć do wyjątkowych z dwóch powodów. Po pierwsze, ze względu na decyzję krajów członkowskich dotyczącą pomocy dla Grecji i po drugie, z uwagi na poddaną dyskusji nową strategię, która ma wyznaczyć cele gospodarcze krajów UE 27 w najbliższej dekadzie.⁴ Entuzjazmu przewodniczącego Komisji Europejskiej nie podzielali szefowie państw i rządów. Niemcy skrytykowali cele zaproponowane przez Komisję w obszarze edukacji. Z kolei państwa Grupy Wyszehradzkiej: Słowacja, Czechy, Polska i Węgry – zakwestionowały propozycje zmniejszenia liczby Europejczyków żyjących poniżej granicy ubóstwa o 25%.⁵ W efekcie, przywódcy UE odrzucili liczbowe zalecenia KE dotyczące edukacji i walki z biedą. Mają być one dyskutowane, podobnie jak wskaźniki dotyczące wydatków na badania i rozwój, w czerwcu 2010 roku. Kwestie klimatyczno – energetyczne zawarte w strategii zyskały mniej uwagi niż inne cele. Pośrednio ze względu na fakt, iż drugiego dnia szczytu dyskutowano zmiany klimatu, głównie w kontekście roli Unii Europejskiej w procesie UNFCCC. W podsumowaniu szczytu, w ramach problematyki klimatyczno – energetycznej, wspomina się o:

- zmniejszeniu emisji gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do roku 1990,

³ T. Bielecki, *Unia w 2020 r.: powszechne zatrudnienie i oszczędność energii*, „Gazeta Wyborcza”, 3.03.2010.

⁴ J. Barroso, *Statement at the final press conference of the European Council*, Brussels, 26 March 2010.

⁵ EurActiv, 26.03.2010; *EU-Gipfel einigt sich auf Wirtschaftsstrategie Europa 2020*, „Thüringer Allgemeine”, 26.03.2010.

- zwiększeniu udziału paliw odnawialnych w finalnej konsumpcji energii do 20%,
- 20 – procentową poprawę efektywności energetycznej.

W dokumencie wskazuje się również na gotowość UE do podjęcia zobowiązań w zakresie 30 – procentowej redukcji emisji gazów cieplarnianych do roku 2020 (w stosunku do 1990), uwarunkowaną odpowiednimi deklaracjami zarówno ze strony państw rozwiniętych, jak i rozwijających się.⁶ Jednym z narzędzi wspomagających realizację strategii mają być oprócz, raportów monitorujących wdrażanie jej celów przez państwa członkowskie,⁷ regularne spotkania poświęcane omówieniu priorytetów w ramach poszczególnych celów. W październiku 2010 roku, przedmiotem debaty będzie problematyka związana z badaniami i rozwojem oraz ich rolą w kształtowaniu innowacyjności Unii Europejskiej. Z kolei, na początku roku 2011, omawiane będą kwestie dotyczące polityki energetycznej, a w szczególności jej roli w architekturze gospodarki niskowęglowej i poprawie systemu bezpieczeństwa dostaw energii. W podsumowanie szczytu uwzględniono wątpliwości wyrażone zarówno przez Premiera Donalda Tuska, przewodniczącego PE – Jerzego Buzka, jak i m.in.: komisarza ds. budżetu - Janusza Lewandowskiego i szefową komisji ds. polityki regionalnej w Parlamencie Europejskim - Danutę Hübner. Dotyczą one głównie roli infrastruktury energetycznej, teleinformatycznej i drogowej w kreowaniu wzrostu gospodarczego i nowych miejsc pracy.⁸

Najbliższe spotkanie szefów rządów i państw poświęcone nowej strategii odbędzie się w czerwcu tego roku. Wówczas kraje mają osiągnąć ostateczne porozumienie co do strategii (w szczególności liczbowe cele w obszarze edukacji i walki z biedą). Jesienią 2010 roku, kraje zaprezentują narodowe programy reform, wymieniające w szczególności działania, jakie zostaną podjęte w celu wdrożenia strategii. Zgodnie z projektem, cele strategii zostaną przetłumaczone na specyficzne i zróżnicowane cele narodowe, które uwzględnią zróżnicowaną pozycję startową i sytuację danego kraju członkowskiego. Zostaną one ustalone

⁶ *European Council Conclusions*, Brussels, 26 March 2010; *EU Summit Cools Ambition On Global Warming*, Deutsche Presse Agentur, 26.03.2010.

⁷ Bez sankcji i kar finansowych dla państw, które nie realizowałyby wspólnie ustalonych celów. I. Czerny, C. Kot, *Szczyt UE. Polityka rolna i spójności w strategii UE 2020*, „Gazeta Wyborcza”, 26.03.2010.

⁸ Strona WWW Przewodniczącego PE – Jerzego Buzka oraz Platformy Obywatelskiej, „Polska The Times”.

przez kraje UE 27 w dialogu z Komisją Europejską, która sprawdzi zgodność krajowych celów z unijnymi.⁹

W ramach ustaleń ze szczytu nie dokonano korekty zaproponowanych wcześniej przez Komisję celów w obszarze dotyczącym problematyki energii i klimatu. Priorytety polityki nowej dekady wydają się współgrać z określonymi wcześniej celami zawartymi m.in.: w pakiecie klimatyczno – energetycznym oraz w europejskiej strategii na rzecz zrównoważonej, konkurencyjnej i bezpiecznej energii z 2006 roku. Świadczy to o konsekwencji realizowanych w UE celów. Mimo to dalsza dyskusja nad strategią oraz jej poszczególnymi jest niezbędnym elementem decydującym o jej powodzeniu. Pierwszym optymistycznym sygnałem jest uwzględnienie w nowej strategii indywidualnej sytuacji gospodarczej każdego z państw członkowskich. Jest to szczególnie ważne w sytuacji, w której na realizowanie celów nowej polityki, nie wyznaczono okresów przejściowych. Takie zindywidualizowanie podejścia KE w stosunku do poszczególnych krajów, wydaje się więc właściwym zabiegiem. Pozostaje mieć nadzieję, iż tak nakreślona strategia stworzy fundamenty innowacyjnego, trwałego i społecznie sprawiedliwego rozwoju krajów Unii Europejskiej.

Honorata Nyga – Łukaszewska

Doktorantka i absolwentka Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Stypendystka programu Sokrates – Erasmus w Johannes Gutenberg Universität w Moguncji. Ekspert w zespole Ambasadora ds. Klimatu na COP 14. Członek polskiej delegacji na COP 14. Specjalizuje się w międzynarodowych rynkach energii i bezpieczeństwie energetycznym.

⁹ Unia w nowej strategii skupi się na rozwoju, www.money.pl, 27.03.2010.